

ارزیابی کیفیت ابعاد فردی، اقتصادی، اجتماعی و علمی دانش آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی

بیژن عبدالهی^۱،*، فرهاد قدیمی^۲

چکیده

هدف از این تحقیق ارزیابی کیفیت علمی دانش آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی می باشد که طی سال های ۱۳۸۲ الی ۸۹ از دو دانشگاه تهران و خوارزمی فارغ التحصیل شده اند. مشارکت کنندگان ۱۵۲ نفر که به صورت سرشماری مطالعه شدند. پژوهش حاضر در رده تحقیقات توصیفی-ارزشیابی قرار می گیرد. ابزار اندازه گیری دو پرسشنامه محقق ساخته بوده است. پرسشنامه اول برای جمع آوری اطلاعات دانش آموختگان در ۴ بعد فردی، اقتصادی، اجتماعی و علمی و پرسشنامه دوم رضایت کار فرمایان از دانش آموختگان را که در ۹ نشانگر طراحی شده اند؛ ارزیابی می کند. برای تحلیل از روش های آماری آزمون خی دو و استاندارد قضاوت استفاده شده است. نتایج نشان داده است که در بعد فردی، کیفیت پیشرفت تحصیلی در دانش آموختگان و دانش، نگرش، مهارت، خلاقیت و ادامه تحصیل در سطح نسبتاً مطلوب، در بعد اجتماعی، کیفیت تحقق اهداف اجتماعی- آموزشی در سطح نسبتاً مطلوب و در بعد اقتصادی کیفیت اشتغال در سطح نامطلوب و ارتباط شغل با رشته تحصیلی و کارآفرینی در سطح نسبتاً مطلوب و رضایت کارفرما در سطح مطلوب و در بعد علمی ارائه مقالات داخلی در سطح نسبتاً مطلوب، ارائه مقالات خارجی و تالیف یا ترجمه کتاب و اجرای طرح های پژوهشی در سطح نامطلوب و ارائه مقاله در کنفرانس های علمی در سطح نسبتاً مطلوب قرار دارد. این نتایج وضعیت نه چندان مناسب دانشگاه های مورد مطالعه در ابعاد چهارگانه را نشان می دهد، نکته تأمل برانگیز، عدم توفیق دانشگاه های مورد مطالعه در حیطه های اشتغال در بعد اقتصادی و عامل های بعد علمی است.

واژه های کلیدی: ارزیابی، کیفیت، پیامد، دانشجویان کارشناسی ارشد

تاریخ دریافت مقاله : ۹۳/۲/۵

تاریخ پذیرش مقاله : ۹۳/۹/۲۱

۱ دانشیار مدیریت آموزشی دانشگاه خوارزمی biabadollahi@yahoo.com

۲ مربی مدیریت دانشگاه خوارزمی

مقدمه

یکی از رسالت های مهم دانشگاه ها، تربیت نیروهای متخصص مورد نیاز جامعه است (سانیا^۱، ۱۹۸۳) و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر کشور با توجه به تربیت نیروهای متخصص ممکن می شود (حسین پور کاظمی، ۱۳۸۸). امروزه، به سبب پیشرفت تکنولوژی، وجود متخصصانی که بتوانند با این دانش روز پیش رفته و باعث استقلال علمی، اقتصادی و فرهنگی شوند، مایه مباهات است ولی این که فقط متخصص تربیت کنیم، بدون این که به امکان جذب آنها در مراکز کاری و ارائه خدمات تخصصی آنها به دیگران بیندیشیم، نوعی سرخوردگی برای این فارغ التحصیلان و جوانان ایجاد خواهد کرد، در عین حال که سرمایه های ملی نیز به هدر خواهد رفت (صابریان و حاجی آقاجانی، ۱۳۸۲). لذا، ایجاد اشتغال و استفاده از خدمات آن، بایستی در زمره مشغولیت های مهم هر سیستم آموزش عالی باشد تا بتواند با استفاده مناسب از این سرمایه بی بدیل و سرنوشت ساز، کشور را به سمت توسعه روزافزون سوق دهد (سعیدی رضوانی و همکاران، ۱۳۸۹). دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی می بایست از سرنوشت فارغ التحصیلان خود و توانمندی های ایجاد شده در آنان اطلاع داشته باشند، با این اوصاف لازم است، خاطر نشان گردد، نظام آموزش عالی وقتی ثمربخش و کار آمد خواهد بود که درون داد، فرایند و برون داد آن با نیاز ها، خواسته ها و واقعیات جامعه سازگار باشد و دریافت بازخورد مناسب نسبت به برون داد نظام آموزش عالی موثر و مهم تلقی گردد (معمارزاده و آقداود، ۱۳۸۸).

آهنچیان (۱۳۸۲) معتقد است که اشتغال دانش آموختگان مراکز آموزش عالی یکی از شاخص های مهم برای ارزشیابی درجه اثربخشی آنهاست، همچنانکه، اتحادیه بین المللی دانشگاه ها^۲ (IAU) نیز بر این امر تاکید می کند، اشتغال فارغ التحصیلان یکی از مسائلی است که همواره مورد توجه برنامه ریزان آموزش در کشورهای مختلف بوده است. این توجه از یک طرف به لحاظ جمعیت مشغول به تحصیل در دوره آموزش عالی است که متقاضی اشتغال بوده و از سوی دیگر به لحاظ اهمیت بازار کار به عنوان مرکز ثقل توسعه اقتصادی و اجتماعی و همچنین نقش های اجتماعی است که به فارغ التحصیلان برای نیل به اهداف توسعه کشور محول می شود (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۰).

دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی ایران نیز مانند سایر مراکز آموزش عالی دنیا، دارای رسالت و وظیفه سنگینی برای تربیت اصولی دانشجویان براساس نیاز های کشور هستند. لازمه عهده دار شدن چنین مسوولیت خطیری، تلاش، کوشش و پیگیری در زمینه شناخت مشکلات، برنامه ریزی، تدوین برنامه های اجرایی و نهایتاً اصلاح آنها می باشد ولی می توان خاطر نشان ساخت، انجام صحیح این وظیفه و رسالت خطیر و ایفای صحیح آن مورد تردید واقع شده و به عقیده بعضی از صاحب نظران، دانشگاه ها و مؤسسات

۱ Sanyal

۲ International Association of Universities

آموزش عالی، عمده هدف های خود را در تربیت نیروهای متخصص، آن هم بدون پیش بینی در زمینه نیازهای تخصصی آینده کشور خلاصه نموده اند. به عبارت دیگر، دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی به رشد کمی دانشگاه ها بسنده کرده اند و به همین خاطر مسئله عدم امکان جذب موثر و مفید فارغ التحصیلان دوره های آموزش عالی در بازار کار، عدم تناسب بین رشته های تحصیلی، فعالیت شغلی، جذب بیشتر فارغ التحصیلان در بخش های غیرتولیدی و غیر فعال، دفع فارغ التحصیلان و جذب آنها در سایر کشورهای صنعتی و بسیاری از مسائل دیگر از جمله مشکلاتی است که آموزش عالی ایران را علیرغم سرمایه گذاری های سنگین ناموفق معرفی کرده و به عبارتی باعث شده است تا دستاوردهای مورد نظر نظام آموزش عالی محقق نگردد یا میزان نیل به آن اهداف و دستاوردها را ضعیف معرفی کرده است (معمارزاده و آقداود، ۱۳۸۸).

صالحی عمران (۱۳۸۵) مسئله اشتغال دانش آموختگان را طی سال های اخیر در ایران به عنوان یکی از چالش های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و در زمره مهمترین تهدیدهای امنیت و توسعه ملی مطرح کرده است، وی یکی از مولفه های مهم برای قضاوت در باره کارایی داخلی و خارجی آموزش عالی را کیفیت آموزش نیروی انسانی در هماهنگی با نیازها و تغییرات بازار کار می داند. مطالعه ی هایمن^۱ (۲۰۰۶) نشان داد که از نظر اعضای هیات علمی مهارت های مدیریتی، شناختی، ارتباطی و مهارت های فردی، یک ساختار مناسب برای مهارت های شغلی محسوب می شود که می تواند به عنوان یک چهارچوب کاری و یک راهنمای مناسب در زمینه تربیت و ارزیابی دانشجویان در دانشگاه باشد و دانشگاه ها بایستی تلاش کنند که این مهارت ها در افراد توسعه دهند.

فتحی واجارگاه و شفیع (۱۳۸۶) در پژوهشی تحت عنوان ارزشیابی کیفیت برنامه درسی دانشگاهی به این نتیجه دست یافتند که برنامه درسی از دید دانش آموختگان از لحاظ نگرش و مهارت به خوبی تجهیز شده، اما آنان در عرصه دانش و آگاهی تخصصی، با مشکلاتی روبه رو هستند. در نقطه مقابل کارفرمایان بر این باورند که دانش آموختگان از لحاظ دانش و آگاهی در رشته تخصصی و نیز نگرش های مربوط در وضعیت خوبی قرار دارند، اما مهارت و توانایی آنها در وضعیت مطلوبی نیست. نکته قابل توجه این است که کارفرمایان بیشتر انتظار دارند، دانش آموختگان از دانش عملی و کاربردی لازم برای انجام دادن وظایف تخصصی در سازمان برخوردار باشند. به اعتقاد همرلینک^۲ و امری^۳ (۲۰۰۶) امروزه آموزش عالی نقش مهمی در بازار کار ایفا می کند و پرورش مهارت های کارآفرینی دانش آموختگان می تواند نقش عمده ای در رسیدن به این مأموریت داشته باشد. بدریا^۴ و پیرا^۵ (۲۰۰۸) به تحلیل و بررسی فرایند انتقال شرکت

۱ Hyman

۲ Hamerlinck

۳ Emery

۴ Budria

۵ Pereira

کندگان آموزش های شغلی به بازار کار و شغل می پردازند. یافته های آنها نشان داد که آموزش های شغلی در موفقیت افراد تحصیل کرده مؤثر بوده است.

بر اساس گزارش گروه متخصصان^۱ (۲۰۰۸)، موفقیت در زمینه اشتغال، نیازمند تحریک طرز تفکر کارآفرینی در جوانان، تشویق کسب و کارهای نوآورانه، ترویج فرهنگ کارآفرینی و رشد کسب و کارهای کوچک است. بررسی ها نشان می دهد که در زمینه توصیف وضعیت اشتغال فارغ التحصیلان، پژوهش های متعددی انجام شده است. به عنوان نمونه، یافته های زین آبادی و همکاران (۱۳۸۶) با هدف بررسی کیفیت بروندهای هنرستان های دخترانه در تهران، نشان داد که بروندهای هنرستان دخترانه در سطح نامطلوبی از کیفیت قرار دارند. در این پژوهش اکثر دانش آموختگان، نه تنها از روحیه کارآفرینی و اقدام به مصادیق کارآفرینی برخوردار نبوده اند، بلکه در مجموع، ۲۵ درصد موفق در ورود به مؤسسات آموزش عالی (دولتی و آزاد)، ۹/۱۳ درصد موفق در کسب شغل و مابقی همچنان به دنبال کار (کارجو) یا در آرزوی ورود به دانشگاه ها (پشت کنکوری) هستند. ضمن این که از همین تعداد محدود دانش آموخته شاغل، ۵۲/۶۳ درصد آنها دارای شغلی نامتناسب با رشته تحصیلی خود بوده اند.

یافته های محمدزاده و همکاران (۱۳۸۵) نشان داد که ۴۰ درصد دانش آموختگان رشته های کشاورزی دانشگاه های علمی و کاربردی بیکار هستند. ۳۲ درصد به صورت پاره وقت شاغل شده اند. ۱۲ درصد دارای شغل تمام وقت هستند و ۱۳ درصد در حال ادامه تحصیل می باشند. همچنین ۷۸ درصد در بخش کشاورزی و مابقی در رشته های غیرمرتبط شاغل شده اند. یافته های نیکخواه و همکاران (۱۳۸۶) نشان داد که میزان اشتغال فارغ التحصیلان آموزش متوسط فنی و حرفه ای شهرکرد در حدود ۲۵ درصد بوده است. ۲۴ درصد دانش آموختگان در حال ادامه تحصیل و ۵۱ درصد بیکار، خانه دار، سرباز و... بوده اند و از میان شاغلان، میزان اشتغال مرتبط ۴۷ درصد بوده است. همچنین ۷۰ درصد شاغلان مشاغل آزاد و ۳۰ درصد مشاغل دولتی داشته اند. حدود ۶۵ درصد از شاغلان دولتی در استخدام رسمی دولت و ۳۵ درصد به صورت پاره وقت و قراردادی بوده اند.

نتایج صالحی عمران (۱۳۸۵) نشان داد که ۵۷ درصد از دانش آموختگان زن دانشگاه مازندران در رشته های مختلف تحصیلی به کار مشغول هستند و ۴۳ درصد آنها قادر به پیدا کردن شغل خاصی نبوده اند. نتایج ملکوتیان و پرورش (۱۳۸۲) نشان داد که درصد عمده ای از دانش آموختگان مقطع کاردانی و کارشناسی رشته بهداشت محیط سراسر کشور بیکار می باشند. نتایج پورحقیقی زاده و خادمی (۱۳۸۳) حاکی از این است که بیش از ۹۵ درصد دانش آموختگان رشته مدیریت آموزشی جذب بازار کار شده اند که بیش از ۹۰ درصد شاغل در آموزش و پرورش و تعداد بسیار کمی در سازمان های دیگر شاغل یا بیکارند. یافته های سعیدی رضوانی و همکاران (۱۳۸۹) نشان داد که درصد بیکاران در میان فارغ التحصیلان

^۱ European Commission

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه مشهد حدود ۳۶ درصد بوده است. مطالعه ای در کشور انگلستان نشان می دهد که در میان فارغ التحصیلان سال ۱۹۹۷ فقط ۲۰ درصد بیکار بودند.

همه فارغ التحصیلان رشته های تجارب مهندسی و علوم کامپیوتر کار تمام وقت داشتند و حدود ۹۰ درصد از آنان به کار مشغول بوده اند. این در حالی است که رشته های علوم انسانی و هنر درصد کمتری را، یعنی حدود ۷۹ درصد را به خود اختصاص داده بودند (هورن^۱ و ضاهن^۲، ۲۰۰۱). در مطالعه ای دیگری که در کشور انگلستان انجام گرفت، میزان اشتغال فارغ التحصیلان دختر را بیشتر دانسته اند و علت آن را ناشی از جنبه های تبلیغاتی شغلی و مسئولیت پذیری بیشتر خانم ها در محیط شغلی دانسته است (برینین^۳، ۲۰۰۲). در پژوهش دیگری در ایالت کارولینای شمالی در دانشگاه داک نشان داده شد که ۷۹ درصد از فارغ التحصیلان شغل های ثابت و ۱۰/۳ درصد از آنها شغل های پاره وقت داشته و ۱۰/۷ درصد از آنان تا آن زمان (یک سال بعد از فارغ التحصیلی) بیکار بوده اند. از کل فارغ التحصیلان شاغل، ۷۱/۲ درصد از شغل خود راضی بودند و ۲۹/۸ درصد از آنان نسبت به شغل خود بی تفاوت بودند و اعلام کردند که شغل خود را بر خلاف میل باطنی انتخاب کرده اند و از بین شاغلان ۵۷/۸ درصد آموخته های دوران تحصیل را برای شغل کنونی خود کاملاً مفید دانسته اند (کارتر^۴، ۲۰۰۰). علاقه به رشته انتخابی می تواند موجب پیشرفت و ارتقای علمی دانشجویان و یا بر عکس منجر به دلزدگی و ناامیدی و خستگی از ادامه تحصیل گردد (کلیفمی^۵، ۱۹۷۲). همچنین، پذیرش دانشجو بدون برنامه ریزی علمی و توجه به ظرفیت های شغلی در جامعه، به صورت احساس سر خوردگی در دانش آموختگان جوان بروز خواهد نمود (صمدی و همکاران، ۱۳۸۸).

کمالی (۱۳۸۵) به نقل از سلمی معتقد است، سیاست گذاران و برنامه ریزان آموزشی کشورهای در حال توسعه با زنگ خطر عدم همخوانی تخصص فارغ التحصیلان و نیاز های بازار کار و همچنین، بیکاری تحصیل کرده ها مواجه شده اند. مشخص نمودن اینکه آیا بازده و محصول یک نظام با رسالت و اهداف آن هماهنگی داشته و پاسخ گوی نیاز جامعه که بر اساس آن، نظام آموزشی تشکیل شده است، می باشد یا نه؟ با کمک تحقیقات امکان پذیر است. بدیهی است که برای حل مشکل اشتغال قبل از هر گونه اقدامی باید نیازسنجی انجام گیرد (صابریان و حاجی آقاجانی، ۱۳۸۲). مطالعه در زمینه های اشتغال و تعیین سرنوشت شغلی دانش آموختگان اقدام مفیدی محسوب می شود.

جوادی و همکاران (۱۳۸۱) نیز آگاهی از وضعیت شغلی فارغ التحصیلان دانشگاه ها را به منظور جهت یابی های آینده ضروری می دانند. میرکمالی (۱۳۷۲) دانش آموختگان را، بهترین منبع برای ارزیابی دانشگاه

۱ Horn
۲ Zahn
۳ Brynin
۴ Carter
۵ Cliffmay

ها و مؤسسات آموزش عالی می داند، بویژه آن که دانش آموختگان می توانند، آموخته های خود را در محیط کار به محک آزمایش و تجربه بگذارند و نقاط قوت و ضعف این آموزش ها را دریابند. بدین لحاظ طراحی و انجام پژوهش هایی که اثر بخشی آموزش عالی را مدنظر داشته باشد، اهمیت روزافزونی پیدا می کند. به طور کلی، اطلاعات بدست آمده از این تحقیقات، می تواند زمینه ای عینی و مشخص (نه ذهنی و مبهم) برای حل بسیاری از مشکلاتی که دانشگاه ها با آن مواجهند، فراهم آورد (حسینی، ۱۳۷۶). بنابراین، این مقاله درصد پاسخگویی به سؤالات زیر است:

۱. دانش آموختگان رشته مدیریت آموزشی، در بعد فردی (پیشرفت تحصیلی، دانش، نگرش، مهارت، خلاقیت، ادامه تحصیل) از چه کیفیتی برخوردارند؟
۲. دانش آموختگان، در بعد اقتصادی (اشتغال و بیکاری، ارتباط شغل با رشته تحصیلی، رضایت کارفرمایان و کارآفرینی) از چه کیفیتی برخوردارند؟
۳. دانش آموختگان، در بعد اجتماعی (تحقق اهداف اجتماعی - آموزشی) از چه کیفیتی برخوردارند؟
۴. دانش آموختگان رشته مدیریت آموزشی، در بعد علمی (ارائه مقالات داخلی و خارجی، تالیف یا ترجمه کتاب، طرح های پژوهشی و کنفرانس های علمی مربوط به رشته تحصیلی) از چه کیفیتی برخوردارند؟

روش تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ نحوه گردآوری داده ها و قضاوت در مورد ارزش و شایستگی وضعیت دانش آموختگان، در رده تحقیقات توصیفی - ارزشیابی قرار می گیرد. جامعه آماری کلیه فارغ التحصیلان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه تهران و خوارزمی (۱۵۲ نفر) که طی ۸ سال گذشته (۸۲ تا ۸۹) از دانشگاه فارغ التحصیل شده اند؛ تشکیل می دهد. نمونه شامل کلیه دانش آموختگان که به صورت سرشماری نمونه گیری شده اند. بدین صورت برای تمام آنها پرسشنامه ارسال شد، بعد از پی گیری های مکرر، نهایتاً ۱۱۶ پرسشنامه عودت داده شد و تمام آنها در پژوهش مورد بررسی قرار گرفت. از این تعداد ۶۲ دانش آموخته از دانشگاه تهران، ۵۴ دانش آموخته از دانشگاه خوارزمی بوده است. همچنین، نمونه مورد بررسی را ۳۲ نفر زن و ۸۴ نفر مرد تشکیل می دهد. در تحقیق حاضر با استفاده از شاخص های برون داد و پیامد در الگوی عناصر سازمانی از دو پرسشنامه محقق ساخته برای گردآوری اطلاعات استفاده شده است. پرسشنامه اول برای جمع آوری اطلاعات دانش آموختگان و پرسشنامه دوم برای عامل رضایت کارفرمایان نسبت به دانش آموختگان، طراحی شده است. در پرسشنامه اول به بعد فردی (پیشرفت تحصیلی، دانش، نگرش، مهارت، خلاقیت و ادامه تحصیل)، بعد اقتصادی (اشتغال و بیکاری، ارتباط شغل با رشته تحصیلی و کارآفرینی) و بعد علمی (ارائه مقالات داخلی و خارجی، تالیف و ترجمه کتاب، طرح های پژوهشی و کنفرانس

های علمی مربوط به رشته تحصیلی)، پرداخته می شود. در پرسشنامه دوم نظر کارفرمایان را در ارتباط با انطباق انتظارات نسبت به فارغ التحصیلان رشته مدیریت آموزشی (عامل رضایت کارفرمایان) که در بعد اقتصادی قرار دارد، ارزیابی شده است.

یافته های تحقیق

سوال اول: دانش آموختگان، در بعد فردی (پیشرفت تحصیلی، دانش، نگرش، مهارت، خلاقیت، ادامه تحصیل) از چه کیفیتی برخوردارند؟

یافته ها نشان می دهد که ۵۵ درصد از دانش آموختگان دارای معدل بیش از ۱۶ و ۴۵ درصد دارای معدل کمتر از ۱۶ می باشند. این وضعیت در معیار استاندارد قضاوت نسبتاً مطلوب است.

جدول (۱): نتایج ارزشیابی عامل دانش فارغ التحصیلان

معنی داری	درجه آزادی	ف	ف _۱	ف _۲	ف _۳	ف _۴	ف _۵	نشانه های مربوط به دانش
۰/۰۰۰	۴	۵۶/۶۷	۸	۴۹	۳۰	۲۵	۴	مشاهده شده
			۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	مورد انتظار
			۱۵/۲	۲۵/۸	۶/۸	۱/۸	- ۱۹/۲	باقی مانده
۰/۰۲۴	۴	۱۱/۲۴	۱۳	۳۳	۲۹	۲۳	۱۸	مشاهده شده
			۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	مورد انتظار
			۱۰/۲	۹/۸	۵/۸	- ۰/۲	- ۵/۲	باقی مانده

با توجه به جدول فوق در خصوص آزمون خی دو مربوط به کیفیت دانش دانش آموختگان، نمره خی دو شاخص ایجاد دانش برابر با ۵۶/۶۷ و خی دو شاخص رشد و پژوهش برابر با ۱۱/۲۴ می باشد. مقدار خی دو برای گویه های فوق در سطح ($p \leq 0/05$) معنادار می باشد، بعبارت دیگر، میان پاسخ های هر گویه اختلاف معناداری وجود دارد. بطوری که بیشتر پاسخ گویان معتقدند برنامه های درسی مدیریت آموزشی در حد مطلوب ایجاد دانش می کند و به رشد و پژوهش دانش آموختگان کمک می کند.

جدول (۲): نتایج ارزشیابی عامل نگرش دانش آموختگان

معنی داری	درجه آزادی	خی دو	پایه زیاد	زیاد	متوسط	کم	کمتر	فرار	نشانه‌های مربوط به نگرش
			۱۵	۳۴	۲۷	۲۷	۱۳	مشاهده شده	برنامه های درسی مدیریت آموزشی
۰/۰۰۸	۴	۱۳/۶۵	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	مورد انتظار	در ایجاد نگرش مثبت در خصوص رشته تحصیلی و کار در زمینه آن
			-۸/۲	۱۰/۸	۳/۸	۳/۸	-۱۰/۲	باقی مانده	مناسب بوده است

با توجه به جدول فوق در خصوص آزمون خی دو مربوط به کیفیت نگرش دانش آموختگان، نمره خی دو شاخص نگرش مثبت در خصوص رشته تحصیلی و کار برابر با ۱۳/۶۵ که در سطح ($p = 0/05$) معنادار می باشد. بعبارت دیگر میان پاسخ های گویه فوق اختلاف معناداری وجود دارد، بطوری که بیشتر پاسخ گویان معتقدند برنامه های درسی مدیریت آموزشی در حد مطلوب در ایجاد نگرش مثبت در خصوص رشته تحصیلی و کار دانش آموختگان مناسب است.

جدول (۳): نتایج ارزشیابی عامل مهارت دانش آموختگان

معنی داری	درجه آزادی	خی دو	پایه زیاد	زیاد	متوسط	کم	کمتر	فرار	نشانه‌های مربوط به مهارت
			۱۰	۱۸	۵۰	۳۳	۵	مشاهده شده	برنامه های درسی مدیریت آموزشی در کسب مهارت های تخصصی و مورد نیاز مناسب بوده است
۰/۰۰۰	۴	۵۸/۰۵	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	مورد انتظار	باقی مانده
			-۱۳/۲	-۵/۲	۲۶/۸	۹/۸	-۱۸/۲		
			۱۰	۲۲	۴۷	۳۲	۵	مشاهده شده	برنامه های درسی مدیریت آموزشی در ایجاد توانایی های لازم و کسب شایستگی برای اشتغال
۰/۰۰۰	۴	۴۹/۶۰	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	مورد انتظار	مناسب بوده است
			-۱۳/۲	-۱/۲	۲۳/۸	۸/۸	-۱۸/۲	باقی مانده	

با توجه به جدول فوق در خصوص آزمون خی دو مربوط به کیفیت مهارت دانش آموختگان، نمره خی دو شاخص کسب مهارت های تخصصی برابر با ۵۸/۰۵ و خی دو شاخص ایجاد توانایی های لازم و کسب شایستگی برابر با ۴۹/۶۰ می باشد. مقدار خی دو برای گویه های فوق در سطح ($p = 0/05$) معنادار می باشد، بعبارت دیگر، میان پاسخ های هر گویه اختلاف معناداری وجود دارد. بطوری که بیشتر پاسخ گویان معتقدند، برنامه های درسی مدیریت آموزشی در حد نسبتاً مطلوب در کسب مهارت های تخصصی و ایجاد توانایی های لازم و کسب شایستگی مناسب است.

جدول (۴): نتایج ارزشیابی عامل خلاقیت دانش آموختگان

معنی داری	درجه آزادی	F	پاسخ زود	زود	معتدل	تأخر	تأخر	نشانه‌های مربوط به خلاقیت
			۴	۳۳	۴۹	۱۸	۱۲	مشاهده شده
۰/۰۰۰	۴	۵۵/۲۹	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در پرورش مهارت‌های خلاقیت و حل مسئله برای
			-۱۹/۲	۹/۸	۲۵/۸	-۵/۲	-۱۱/۲	باقی مانده شما موثر باشد

با توجه به جدول فوق در خصوص آزمون خی دو مربوط به کیفیت خلاقیت دانش آموختگان، نمره خی دو شاخص خلاقیت برابر با ۵۵/۲۹ می باشد که در سطح ($p = 0/05$) معنادار است، عبارت دیگر میان پاسخ های گویه فوق اختلاف معناداری وجود دارد. بطوری که بیشتر پاسخ‌گویان معتقدند رشته تحصیلی مدیریت آموزشی در حد نسبتاً مطلوب توانسته در پرورش مهارت های خلاقیت و حل مسئله موثر باشد. یافته ها در خصوص ادامه تحصیل شرکت کنندگان، نشان می دهد که ۳۴ درصد از دانش آموختگان ادامه تحصیل داده اند. این وضعیت با توجه به استاندارد قضاوت نسبتاً مطلوب می باشد. همچنین، از تعداد دانش آموختگانی که به مقطع بالاتر رفته اند، ۶۵ درصد در رشته مدیریت آموزشی و مابقی در سایر رشته ها ادامه تحصیل داده‌اند. از این تعداد دانش آموخته، ۵۵ درصد به دانشگاه های دولتی و مابقی در دانشگاه های آزاد اسلامی مشغول به تحصیل شده اند.

سوال دوم: دانش آموختگان رشته مدیریت آموزشی، در بعد اقتصادی (اشتغال و بیکاری، ارتباط شغل با رشته تحصیلی، رضایت کارفرمایان و کارآفرینی) از چه کیفیتی برخوردارند؟
یافته ها در خصوص اشتغال دانش آموختگان شرکت کننده، نشان می دهد که ۵۹ درصد از دانش آموختگان شاغل و ۴۱ درصد نیز بیکار می باشند. این وضعیت با توجه به استاندارد قضاوت نامطلوب می باشد. از این تعداد دانش آموخته شاغل ۶۳ درصد در مشاغل دولتی و ۳۷ درصد در مشاغل آزاد مشغول به کار شده‌اند. در عامل اشتغال دانش آموختگان، نحوه پیدا کردن شغل بدین صورت بوده‌است که ۵۶ درصد از طریق دوستان و آشنایان، ۳۴ درصد با شرکت در آزمون های استخدامی، ۳ درصد با خوداشتغالی و ۷ درصد با سایر عوامل صاحب شغل شده‌اند. یافته های ارتباط شغل با رشته تحصیلی دانش آموختگان، نشان می دهد که ۶۰ درصد از دانش آموختگان دارای مشاغل مرتبط و ۴۰ درصد نیز دارای مشاغل غیر مرتبط با رشته تحصیلی می باشند. این وضعیت با توجه به استاندارد قضاوت نسبتاً مطلوب می باشد.

جدول (۵): نتایج ارزشیابی عامل رضایت کارفرمایان از دانش آموختگان

معنی داری	درجه آزادی	خطی	زیاد	ممنوع	ع	میانگین	نشانه‌گر های مربوط به رضایت کارفرمایان
			۲۰	۱۳	--	مشاهده شده	
۰/۲۲۳	۱	۱/۴۸	۱۶/۵	۱۶/۵	--	مورد انتظار	از سطح دانش اکتسابی دانش آموخته رضایت دارید
			۳/۵	-۳/۵	--	باقی مانده	
			۱۹	۸	۶	مشاهده شده	
۰/۰۱۲	۲	۸/۹۰	۱۱	۱۱	۱۱	مورد انتظار	از مهارت‌های تخصصی دانش آموخته رضایت دارید
			۸	-۳	-۵	باقی مانده	
			۱۸	۱۵	--	مشاهده شده	
۰/۶۰۲	۱	۰/۲۷	۱۶/۵	۱۶/۵	--	مورد انتظار	از علاقه به کار دانش آموخته رضایت دارید
			۱/۵	-۱/۵	--	باقی مانده	
			۱۶	۱۷	--	مشاهده شده	
۰/۱۸۶۲	۱	۰/۰۳	۱۶/۵	۱۶/۵	--	مورد انتظار	از تعهد و وجدان کاری دانش آموخته رضایت دارید
			-۰/۵	۰/۵	--	باقی مانده	
			۱۸	۱۳	۲	مشاهده شده	
۰/۰۰۲	۲	۱۲/۱۸	۱۱	۱۱	۱۱	مورد انتظار	از توانایی‌های ارتباطی دانش آموخته رضایت دارید
			۷	۲	-۹	باقی مانده	
			۱۵	۱۸	--	مشاهده شده	
۰/۶۰۲	۱	۰/۲۷	۱۶/۵	۱۶/۵	--	مورد انتظار	از عملکرد شغلی دانش آموخته رضایت دارید
			-۱/۵	۱/۵	--	باقی مانده	
			۱۱	۲۲	--	مشاهده شده	
۰/۰۵۶	۱	۳/۶۶	۱۶/۵	۱۶/۵	--	مورد انتظار	از فعالیت‌های کارآفرینی دانش آموخته رضایت دارید
			-۵/۵	۵/۵	--	باقی مانده	
			۱۶	۱۷	--	مشاهده شده	
۰/۱۸۶۲	۱	۰/۰۳	۱۶/۵	۱۶/۵	--	مورد انتظار	از نظم فردی و سازمانی دانش آموخته رضایت دارید
			-۱/۵	۱/۵	--	باقی مانده	
			۲۱	۶	۶	مشاهده شده	
۰/۰۰۱	۲	۱۳/۶۳	۱۱	۱۱	۱۱	مورد انتظار	دانش آموخته توانسته برای سازمان سودمندی به همراه بیاورد
			۱۰	-۵	-۵	باقی مانده	
			۲۰	۱۳	--	مشاهده شده	
۰/۲۲۳	۱	۱/۴۸	۱۶/۵	۱۶/۵	--	مورد انتظار	دانش آموخته توانسته الگوی مناسبی برای همکاران خود در سازمان باشد
			۳/۵	-۳/۵	--	باقی مانده	

با توجه به جدول فوق در خصوص آزمون خی دو مربوط به رضایت کارفرمایان از دانش آموختگان، نمره خی دو شاخص های مهارت های تخصصی برابر با ۸/۹۰، توانایی های ارتباطی برابر با ۱۲/۱۸، سودمندی برابر با ۱۳/۶۳ می باشد که در سطح ($p = 0/05$) معنادار هستند، بعبارت دیگر، میان پاسخ های شاخص های فوق اختلاف معناداری وجود دارد. بطوری که بیشتر کارفرمایان در حد زیادی از دانش آموختگان در شاخص های مهارت های تخصصی، توانایی های ارتباطی و سودمندی، رضایت دارند. همچنین، در خصوص سایر شاخص ها با در نظر گرفتن مقدار خی دو در سطح ($p = 0/05$)، تفاوت معناداری در پاسخ ها وجود ندارد.

جدول (۶): نتایج ارزشیابی عامل کارآفرینی دانش آموختگان

معنی داری	درجه آزادی	ف	ت	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	بسیار زیاد	نشانگرهای مربوط به کارآفرینی
۰/۰۰۰	۴	۲۳/۷۴	۲۳/۲	۲۱	۳۰	۳۴	۲۷	مشاهده شده	برنامه درسی مدیریت آموزشی شما را به فعالیتهای کارآفرینی تشویق کرده است باقی مانده
				۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	مورد انتظار	
				-۱۹/۲	۶/۸	۱۰/۸	۳/۸	باقی مانده	
۰/۰۰۰	۴	۲۳/۹۱	۲۳/۲	۲۱	۳۸	۳۲	۱۶	مشاهده شده	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در حس توانمندی به کارآفرینی شما کمک کند باقی مانده
				۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲	مورد انتظار	
				-۱۴/۲	۱۴/۸	۸/۸	-۷/۲	باقی مانده	

با توجه به جدول فوق در خصوص آزمون خی دو مربوط به کیفیت کارآفرینی دانش آموختگان، نمره خی دو شاخص فعالیت های کارآفرینی برابر با ۲۳/۷۴ و خی دو شاخص حس توانمندی برابر با ۲۳/۹۱ می باشد. مقدار خی دو برای گویه های فوق در سطح ($p = 0/05$) معنادار می باشد، بعبارت دیگر، میان پاسخ های هر گویه اختلاف معناداری وجود دارد. بطوری که بیشتر پاسخ گویان معتقدند، برنامه های درسی مدیریت آموزشی در حد متوسط فعالیت های کارآفرینی را تشویق کرده و در ایجاد حس توانمندی به کارآفرینی کمک نموده است.

سوال سوم: دانش آموختگان رشته مدیریت آموزشی، در بعد اجتماعی (تحقق اهداف اجتماعی -

آموزشی) از چه کیفیتی برخوردارند؟

جدول (۷): نتایج ارزشیابی عامل تحقق اهداف اجتماعی - آموزشی دانش آموختگان

معنی داری	مقدار ف	ت	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	بسیار زیاد	گویه ها
۰/۰۰۰	۸۶/۶۷	۲	۸	۵۳	۴۱	۱۲		برنامه های درسی مدیریت آموزشی با نیازهای جامعه و بازار کار متناسب بوده است
۰/۰۰۰	۵۷/۸۸	۸	۲۹	۵۲	۱۹	۸		برنامه درسی (دروس ارائه شده) مدیریت آموزشی نسبت به نیازهای شما متنوع

بوده است							
۰/۰۰۰	۷۳/۹۱	۷	۴	۴۷	۴۴	۱۴	برنامه های درسی مدیریت آموزشی نسبت به نیازهای جامعه(بازار کار) از تنوع لازم برخوردار بوده است
۰/۰۰۰	۲۹/۸۶	۱۵	۳۳	۴۱	۱۷	۱۰	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در ایجاد تعهد و مسئولیت در کارتان کارآیی داشته باشد
۰/۰۰۰	۲۸/۳۱	۲۱	۴۱	۳۱	۱۲	۱۱	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در اعتلای سطح فرهنگ و دانش عمومی شما موثر باشد
۰/۰۰۰	۲۹/۵۲	۱۳	۲۳	۴۳	۲۷	۱۰	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در هدایت صحیح شما به سمت اشتغال مفید موفق باشد
۰/۰۰۰	۵۳/۵۷	۱۵	۴۶	۳۸	۷	۱۰	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در پرورش روحیه نظم و انضباط فردی در شما موفق باشد
۰/۰۰۰	۷۵/۳۸	۱۲	۶۰	۲۰	۱۴	۱۰	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در پرورش روحیه نظم و انضباط اجتماعی در شما موفق باشد
۰/۰۰۰	۳۲/۸۸	۵	۳۳	۴۰	۲۲	۱۶	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در آشنا نمودن شما با مؤسسات و ارگان های شغلی موفق باشد
۰/۰۰۷	۱۴/۰۹	۱۵	۲۴	۳۲	۳۲	۱۳	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در ایجاد تصور مثبت شما از توانایی در انجام وظایف شغلی موثر باشد
۰/۰۰۰	۳۸/۸۳	۱۵	۴۶	۳۱	۱۱	۱۳	میزان رضایت شما از مهارت و عملکرد خود در انجام وظایف شغلی را ارزیابی کنید
۰/۰۰۰	۵۷/۴۵	۱۵	۵۱	۳۰	۱۷	۳	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در تقویت روحیه انتقادپذیری در شما موثر باشد
۰/۰۰۰	۵۳/۴۸	۱۹	۳۲	۴۹	۱۱	۵	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در تقویت روحیه مسئولیت پذیری در شما موثر باشد
۰/۰۰۰	۴۴/۳۴	۲۰	۲۸	۴۸	۱۴	۶	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در ایجاد علاقه و احترام به کار و تولید در شما موثر باشد
۰/۰۰۰	۲۸/۸۳	۱۴	۴۱	۳۳	۱۳	۱۵	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در ایجاد توانایی انجام کارهای گروهی در شما موفق باشد
۰/۰۰۰	۲۴/۹۵	۱۸	۲۹	۳۸	۲۵	۶	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در پرورش توانایی حل مسائل و صبر و پایداری در مقابل مشکلات در شما موثر باشد
۰/۰۰۰	۵۲/۵۳	۱۲	۲۵	۵۰	۲۵	۴	موفقیت رشته تحصیلی مدیریت آموزشی را در پرورش روحیه اعتماد به نفس دانشجویان ارزیابی کنید
۰/۰۰۰	۲۴/۴۳	۱۲	۲۹	۴۰	۲۳	۱۲	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در تقویت روحیه تعاون در امور در شما موثر باشد
۰/۰۰۰	۲۸/۴۰	۱۲	۲۵	۴۰	۳۰	۹	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در تقویت روحیه پرکاری و تلاش در شما موفق باشد
۰/۰۰۰	۳۸/۴۰	۱۲	۲۳	۴۸	۲۲	۱۱	رشته تحصیلی مدیریت آموزشی توانسته در ایجاد توانایی شناخت قوانین و مقررات کار و روابط شغلی در شما موفق باشد

با توجه به جدول فوق در خصوص آزمون خبی دو مربوط به تحقق اهداف اجتماعی رشته مدیریت آموزشی، نمره خبی دو تمامی شاخص ها در سطح ($p = 0/05$) معنادار می باشد، بعبارت دیگر میان پاسخ های هر گویه اختلاف معناداری وجود دارد. بطوریکه بیشتر پاسخ گویان معتقدند، برنامه های درسی مدیریت آموزشی در حد متوسط و زیاد موجب تحقق اهداف اجتماعی - آموزشی شده اند.

سوال چهارم: دانش آموختگان رشته مدیریت آموزشی، در بعد علمی (ارائه مقالات داخلی و خارجی، تالیف یا ترجمه کتاب، طرح های پژوهشی و کنفرانس های علمی مربوط به رشته تحصیلی) از چه کیفیتی برخوردارند؟

یافته ها در مورد ارائه مقالات داخلی دانش آموختگان، نشان می دهد که ۱۸ درصد آنان موفق به ارائه ۲۱ مقاله داخلی گردیده اند. در معیار استاندارد قضاوت با توجه به تعداد مقالات و تعداد دانش آموختگان، وضعیت نسبتاً مطلوب می باشد. هم چنین ۸ درصد از آنان موفق به ارائه ۹ مقاله خارجی گردیده اند. در معیار استاندارد قضاوت با توجه به تعداد مقالات و تعداد دانش آموختگان، وضعیت نامطلوب می باشد. در خصوص تالیف یا ترجمه کتاب، دانش آموختگان شرکت کننده، نشان می دهد که موفق به تالیف یا ترجمه ۲۰ عنوان کتاب گردیده اند. در معیار استاندارد قضاوت، وضعیت در حد نامطلوب می باشد. در مورد طرح های پژوهشی، یافته ها نشان می دهد که آنان موفق به اجرای ۱۲ طرح پژوهشی گردیده اند. در معیار استاندارد قضاوت، وضعیت نامطلوب می باشد. در خصوص ارائه مقاله در کنفرانس های علمی، یافته حاکی از آن است که شرکت کنندگان موفق به ارائه ۲۳ مقاله در کنفرانس های علمی گردیده اند. در معیار استاندارد، وضعیت نسبتاً مطلوب می باشد.

بحث و نتیجه گیری

یکی از رسالت های مهم دانشگاه ها، تربیت نیروهای متخصص مورد نیاز جامعه است. دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی می بایست از سرنوشت فارغ التحصیلان خود و توانمندی های ایجاد شده در آنان اطلاع داشته باشند. این که دانش آموختگان آنها بعد از فراغت از تحصیل با چه سرنوشتی مواجهند و از تخصص خود چگونه بهره می گیرند؟ پژوهش حاضر که با هدف بررسی کیفیت ابعاد فردی، اقتصادی، اجتماعی و علمی دانش آموختگان دانشگاه تهران و دانشگاه خوارزمی انجام شد، نشان از وضعیت نه چندان مناسب دانشگاه های مورد مطالعه در ابعاد چهارگانه بود، نکته تأمل برانگیز، عدم توفیق دانشگاه های مورد مطالعه در حیطه های اشتغال در بعد اقتصادی و عامل های بعد علمی است. این بدان معناست که دانشگاه های مورد مطالعه،

در دستیابی به اهداف کلی خود، مبنی بر "ایجاد زمینه مناسب برای هدایت دانش آموختگان به اشتغال مفید" و "تربیت و پرورش پژوهشگر در دانشگاه ها و ترویج پژوهش محوری" چندان موفق نبوده اند. در این پژوهش، نتایج عامل پیشرفت تحصیلی در بعد فردی نشان داد که این عامل در سطح نسبتاً مطلوب قرار دارد. شواهد نشان می دهد دانشجویانی که در عرصه تحصیل و یادگیری موفق هستند، نسبت به دیگر دانشجویان، نرخ اشتغال بیشتری داشته و در عرصه شغلی نیز موفق بوده اند (کالان^۱، ۲۰۰۵ و آرمسترانگ^۲ و مک ویکار^۳، ۲۰۰۰). بنابراین، اهمیت قائل شدن برای پیشرفت تحصیلی می تواند نویدبخش احتمال توفیق بیشتر دانش آموختگان دانشگاه ها در یافتن شغل و کسب موفقیت در عرصه شغلی باشد.

نتایج عامل (دانش، نگرش، مهارت و خلاقیت) دانش آموختگان در بعد فردی نشان داد که این عامل نیز در سطح نسبتاً مطلوب قرار دارد. تربیت دانش آموختگان با دانش بالا، نگرش مثبت و به ویژه با سطح مهارت و خلاقیت مطلوب، از جمله دغدغه های مهم نظام های آموزشی است. به عبارتی دیگر، پرورش تفکر خلاق از نیازهای فراگیر و حیاتی در هر نظام آموزشی بوده و به عنوان یکی از مهم ترین اهداف غایی، همواره مدنظر آگاهان آموزشی بوده است (کرافت^۴، ۲۰۰۵). اما در عمل با داشتن دانشجویان دارای پیشرفت تحصیلی نه چندان مناسب (وضعیت نسبتاً مطلوب عامل پیشرفت تحصیلی در بعد فردی) انتظار پرورش دانش آموختگان با دانش، نگرش، مهارت و خلاقیت مطلوب در نظام آموزش عالی، منطقی نیست. به اعتقاد نیو^۵ و استرنبرگ^۶ (۲۰۰۳) در پرورش و کمک به ایجاد خلاقیت در دانشجویان، ارکان و فرایندهای دانشگاه، به ویژه برنامه ریزی درسی، فرایندهای یاددهی- یادگیری و ... نقش بسزایی دارند. بنابراین، ضرورت دارد که با بازبینی محتوای آموزشی و فاصله گیری از روش های سنتی تدریس نظیر سخنرانی و به کارگیری روش های نوین تدریس نظیر روش حل مسأله که زمینه های لازم برای بروز خلاقیت در دانشجویان را تقویت می کند؛ و استفاده از شیوه های ارزشیابی فرایند محور، کیفیت این عامل را بهبود بخشید.

عامل ادامه تحصیل دانش آموختگان، نسبتاً مطلوب ارزشیابی شد. البته به نظر محقق، گرایش دانش آموختگان به ادامه تحصیل می تواند در این جهت باشد که دیدگاه اکثریت دانش آموختگان مورد مطالعه در مقطع کارشناسی ارشد، ادامه تحصیل در مقطع دکتری بوده است. حتی یافته های تحقیق نشان می دهد که از میان دانش آموختگانی که به مقاطع بالاتر راه یافته اند، ۶۵ درصد در رشته مدیریت آموزشی ادامه تحصیل داده اند و این نشان از علاقه مندی فارغ التحصیلان به رشته تحصیلی خود برای ادامه تحصیل در

۱ Callan
 ۲ Armstrong
 ۲ Mcvicar
 ۳ Craft
 ۵ Niu
 ۶ Sternberg

مقاطع بالاتر باشد و یا در مقابل ممکن است، نیافتن شغل در مقطع کارشناسی ارشد برای دانش‌آموختگان، آنها را به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر سوق دهد.

در خصوص عامل اشتغال و بیکاری در بعد اقتصادی، دانش‌آموختگان شرکت کننده در تحقیق، ۵۹ درصد از دانش‌آموختگان شاغل و ۴۱ درصد نیز بیکار می‌باشند که وضعیت نامطلوبی را نشان می‌دهد. این وضعیت از یکسو منجر به پیامدهای نامطلوب روانی، مانند افسردگی، ناامیدی و ...، رفتاری، مانند استعمال دخانیات، موادمخدر، انحرافات جنسی و ...، اجتماعی مانند خشونت، آشوب و ... (وینکلمن و وینکلمن^۱، ۱۹۹۸؛ کورپی^۲، ۱۹۹۷؛ کلارک^۳ و همکاران، ۲۰۰۱؛ گالی^۴ و همکاران، ۲۰۰۱؛ فریدل^۵ و همکاران، ۲۰۰۷) شده و از سوی دیگر منجر به آن خواهد شد که آموخته‌ها و مهارت‌های آنها روزآمدی و کارآمدی خود را از دست بدهد (کینگدان و نایت^۶، ۲۰۰۵). به نظر محقق وضعیت نامطلوب این عامل، می‌تواند دلیلی برای ادامه تحصیل دانش‌آموختگان، برای یافتن شغلی مناسب باشد که، پیامد این وضعیت افزایش مدرک‌گرایی است. به اعتقاد کورپی (۱۹۹۷)، ممکن است که فرد حاضر به اشتغال در مشاغلی که به آنها علاقه ندارد و یا متناسب با سطح تحصیلات و یا مطابق جایگاه و منزلتش نیست؛ نباشد. پژوهش هارسلاف^۷ (۲۰۰۶)، نشان داد که عامل رابطه^۸ اغلب در کشورهایی که نرخ اشتغال جمعیت جوان آنها، پایین است، با شدت بیشتری مشاهده می‌شود. پیلازری^۹ (۲۰۰۴)، نشان داد که این عامل تا چه اندازه آثار نامطلوبی برای دانش‌آموختگان، کارفرمایان و سازمان‌ها بدنبال دارد. این نتایج نشان می‌دهد که سیاست‌های اقتصادی و تصمیم‌سازی‌های دولت و مجلس تا چه حد می‌تواند سرنوشت شغلی دانش‌آموختگان را تحت تاثیر قرار دهد. این تفسیر با یافته‌های سعیدی رضوانی و همکاران (۱۳۸۹) مطابقت دارد.

در خصوص ارتباط شغل با رشته تحصیلی ۶۰ درصد از دانش‌آموختگان دارای مشاغل مرتبط و ۴۰ درصد نیز دارای مشاغل غیرمرتبط با رشته تحصیلی خود می‌باشند، که وضعیت نسبتاً مطلوبی را نشان می‌دهد. تناسب شغل با رشته تحصیلی، یکی از ارکان مهم "نظریه انطباق شغلی"^{۱۰} است که توجه ویژه‌ای را به خود جلب نموده است (رابست^{۱۱}، ۲۰۰۷) و دلیل آن این است که عدم تناسب میان شغل و رشته، تبعات زیان‌باری را در سطوح فردی، اجتماعی و اقتصادی می‌تواند به دنبال داشته باشد. عدم تناسب ممکن است که در سطوح فردی، منجر به بروز احساس ناکارآمدی، افسردگی، دریافت حقوق و دستمزد کمتر (نسبت به کسانی

۱ Winkleman Winkleman

۲ Korpi

۳ Clark

۴ Gali

۵ Freidl

۶ Kingdon&Knight

۷ Harslof

۸ Informal Recruitment

۹ Pellizzari

۱۰ Job Maching Theory

۱۱ Robst

که بین شغل و رشته آنها تناسبی وجود دارد) و نزول منزلت و رضایت شغلی، در سطح اجتماعی منجر به نزول منزلت اجتماعی افراد، تشدید نابرابری اجتماعی، بروز حس بی اعتمادی به نظام آموزشی، اختلال در تحقق راهبردهای کلان اشتغال و در سطح اقتصادی، موجب اتلاف منافع و سرمایه های مادی و سازمانی گردد.

در عامل رضایت کارفرمایان از دانش‌آموختگان، نشانگرهای مهارت‌های تخصصی برابر با ۸/۹۰، توانایی های ارتباطی برابر با ۱۲/۱۸، سودمندی برابر با ۱۳/۶۳ می باشد و نشان می دهد که بیشتر کارفرمایان در حد زیادی از دانش‌آموختگان در شاخص های مهارت های تخصصی، توانایی های ارتباطی و سودمندی رضایت دارند.

عامل کارآفرینی، به ویژه در نشانگرهای تربیت نیروی کارآفرین و کمک به ایجاد و ارتقاء باور به کارآفرین بودن، نسبتاً مطلوب ارزشیابی شده است. به اعتقاد بردیستل^۱ و همکاران (۲۰۰۷) آموزش کارآفرینی، منجر به افزایش خوداشتغالی، رفتار کارآفرینی و ذهنیت مثبت به کارآفرینی خواهد شد. ویلسون^۲ و همکاران (۲۰۰۷) معتقدند، آموزش کارآفرینی تاثیر بسزایی بر حس خودکارآمدی در کارآفرینی دارد. در صورتی که کارآفرینان آینده در ارتباط با مهارت‌های کارآفرینی و کسب و کار به خوبی آموزش دیده باشند، زمانی که با وظایف چالش برانگیز در شروع فرایند کسب و کارشان مواجه می شوند، دلسرد نخواهند شد (گنیاولی^۳ و فوگل^۴، ۱۹۹۴). داویدسون^۵ (۱۹۹۱) نشان داد که توان کارآفرین برای آغاز و انجام کسب و کار همبستگی بالایی با تجربه و آموزش مرتبط با کسب و کار دارد. بنابراین، برنامه آموزشی که مهارت‌های کارآفرینی را ارائه می دهد، عاملی با اهمیت در ظهور و موفقیت یک کسب و کار کوچک محسوب می شود (لادزانی^۶ و ون وورین^۷، ۲۰۰۲). متاسفانه در ایران بین برنامه های آموزشی دانشگاه ها و آگاهی ها و توانایی های کارآفرینی تناسبی وجود ندارد (عزیزی، ۱۳۸۲). برنامه های آموزشی و درسی در کلیه ی رشته ها و فرایندهای اجرایی آنها بایستی به گونه ی طراحی شوند که مهارت های لازم را در دو محور مهارت های فردی و تخصصی به دانشجویان ارائه کنند؛ و در درون این برنامه ها انجام فعالیت های کارآفرینی در دانشگاه ها و به خصوص آموزش کارآفرینی جای داده شود (آراسته، ۱۳۸۲).

عامل تحقق اهداف اجتماعی- آموزشی، در سطح نسبتاً مطلوب برابر با ۴۲/۰۱ ارزشیابی شد و بیشتر پاسخگویان معتقدند برنامه های درسی مدیریت آموزشی در حد متوسط موجب تحقق اهداف اجتماعی- آموزشی شده اند. این بدان معناست که دانشگاه های مورد مطالعه، با عدم تحقق بسیاری از اهداف خود

۱ Birdthistle

۲ Wilson

۳ Gnyawali

۴ Fogel

۵ Davidsson

۶ Van Vuuren

۷ Ladzani

مواجه هستند، اهدافی که فلسفه تشکیل و موجودیت آنها بوده است. در تحلیل سؤال بازپاسخ در انتهای پرسشنامه دانش آموختگان، اکثریت آنها از شرایط اجتماعی مرتبط با کار، ارزیابی خوبی نداشته اند. به گونه ای که از نظر دانش آموختگان شانس و داشتن ارتباطات اجتماعی، مهمتر از مهارت داشتن ارزیابی شده است. تلقی منفی دانش آموختگان نسبت به شرایط اجتماعی فضای اشتغال، می تواند نتایج نامطلوبی را در پی داشته باشد، اینکه دانش آموختگان به اولویت داشتن ارتباطات و شانس بر تلاش در راستای کسب شغل معتقد باشند و در پی افزایش توانایی و مهارت های خود پس از فارغ التحصیلی نخواهند بود (سعیدی رضوانی و همکاران، ۱۳۸۹). همچنین، دانش آموختگان تصویری کاملاً منفی راجع به زمینه سازی ارتباطی رشته تحصیلی مدیریت آموزشی در جهت اشتغال در ذهن دارند. به گونه ای که اکثریت آنها معتقدند، رشته مدیریت آموزشی در جهت آماده سازی تمهیدات لازم در ارتباط با بازار کار موفق عمل نکرده است.

در بعد علمی، در خصوص عامل ارائه مقالات داخلی، دانش آموختگان شرکت کننده در تحقیق موفق به ارائه ۲۱ مقاله داخلی گردیده اند، که وضعیت نسبتاً مطلوبی را نشان می دهد. در خصوص عامل ارائه مقالات خارجی دانش آموختگان موفق به ارائه ۹ مقاله خارجی گردیده اند که نشان از وضعیت نامطلوب است. عامل تألیف یا ترجمه کتاب، دانش آموختگان شرکت کننده در تحقیق موفق به تألیف و ترجمه ۷ کتاب گردیده اند که وضعیت نامطلوبی را نشان می دهد. همچنین در عامل طرح های پژوهشی، دانش آموختگان موفق به اجرای ۱۲ طرح پژوهشی گردیده اند که وضعیت نامطلوبی را نشان می دهد و آخرین عامل از بعد علمی، ارائه مقاله در کنفرانس های علمی است که دانش آموختگان شرکت کننده در تحقیق موفق به ارائه ۲۳ مقاله در کنفرانس های علمی گردیده اند که وضعیت نسبتاً مطلوب می باشد. نتایج بعد علمی در تمام عامل ها نشان از وضعیت نسبتاً مطلوب و نامطلوب دانش آموختگان می باشد، این که دانشجویان دانشگاه ها فاقد مهارت های اولیه برای استفاده مفید از کتابخانه ها و منابع آنها هستند، آشنا نبودن دانشجویان به مسائل پژوهش و مقاله نویسی، نداشتن اطلاعات لازم و نبود علاقه برای انجام کارهای پژوهشی و حمایت نکردن استادان و مسئولان از کارهای پژوهشی می تواند از جمله دلایل وضعیت نامطلوب این بعد از دانش آموختگان باشد.

ارزشیابی کیفیت بروندهای دانشگاه ها و به تبع آن مشخص نمودن وضعیت کیفیت موجود، گامی اساسی و منطقی برای آگاهی از شرایط موجود، اتخاذ تصمیم و اعمال اصلاحات لازم می باشد. باید دانست که ارزشیابی نقطه پایان نیست. به بیان دیگر ارزشیابی به عنوان یک ساز و کار با اهمیت در کیفیت بخشی به امور (درانی و صالحی، ۱۳۸۵) همواره باید در دستور کار قرار گیرد و برنامه ریزی ها، تصمیم گیری ها و ایجاد اصلاحات آتی، با توجه ویژه به نتایج پژوهش و ارزشیابی های انجام شده، صورت پذیرد. تحقق این اصل مهم (برنامه ریزی مبتنی بر نتایج ارزشیابی و پژوهش) می تواند ضمن سوق دهی نظام آموزش عالی به تدوین نظام جامع ارزشیابی، نویدبخش بهبود مستمر کیفیت در این نظام باشد. مجموع یافته های پژوهش، نشان از وضعیت نه چندان مناسب دانشگاه های مورد مطالعه در ابعاد چهار گانه بود، این در حالی است که

هر نوع تغییر در دستیابی به اهداف کلی و ارائه راهکارهای مناسب در ابعاد فردی، اقتصادی، اجتماعی و علمی از سوی دانشگاه ها می تواند شرایط و وضعیت دانش آموختگان را بهبود بخشد. با توجه به نتایج پژوهش، پیشنهاد می شود که ابعاد دانش آموختگان در دانشگاه ها به طور پیوسته مورد ارزیابی قرار گیرد و از نتایج آن برای سیاست گذاری و برنامه ریزی در دانشگاه ها مورد استفاده واقع شود.

منابع

- احمدی، م (۱۳۸۳). ارزیابی درونی کیفیت گروه مهندسی محیط زیست دانشگاه تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته تحقیقات آموزشی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه خوارزمی تهران.
- اسحاقی، ف (۱۳۸۵). ارزیابی درونی کیفیت گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی دانشگاه تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه تهران.
- آهنچیان، م (۱۳۸۲). بهره وری و مسئله اشتغال دانش آموختگان مراکز آموزش عالی {چکیده}. مقاله ارائه شده در اولین همایش ملی اشتغال و نظام آموزش عالی کشور، تهران، دانشگاه تربیت مدرس.
- آدلمن، سی (۱۹۹۲). اعتباردهی در آموزش عالی. (ترجمه نادرقلی قورچیان، ۱۳۷۴) فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، سال سوم، شماره ۹، صص: ۲۳-۳۲.
- آراسته، ح (۱۳۸۲). کارآفرینی و آموزش عالی: اصول و موانع. فصلنامه رهیافت، شماره ۲۹، صص: ۵-۱۳.
- ایزدی، ص، صالحی عمران، ا و قربانی، ع (۱۳۹۰). ارزیابی وضعیت اشتغال دانش آموختگان دانشگاه جامع علمی کاربردی. فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران، سال سوم، شماره ۲، صص: ۱-۲۳.
- بازرگان، ع (۱۳۷۴). ارزیابی درونی و کاربرد آن در بهبود مستمر کیفیت آموزش عالی. فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، سال سوم، شماره ۳ و ۴، صص: ۱-۲۲.
- بازرگان، ع (۱۳۸۵). ارزیابی درونی برای بهبود کیفیت دانشگاهی: نگاهی به یک دهه تجربه در نظام آموزش عالی ایران. دومین همایش ارزیابی درونی کیفیت در نظام دانشگاهی. دانشگاه تهران و سازمان سنجش آموزش کشور.
- پورحقیقی زاده، م ب و خادمی، م (۱۳۸۳). بررسی میزان فایده درس های اصلی و تخصصی رشته مدیریت و برنامه ریزی آموزشی از نظر فارغ التحصیلان دانشگاه شیراز شاغل در آموزش و پرورش. دانش و پژوهش در علوم تربیتی، سال اول، شماره ۱، صص: ۴۳-۵۶.
- جوادی، ح، آصف زاده، س و مشاطان، م (۱۳۸۱). موقعیت شغلی دانش آموختگان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی قزوین. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی قزوین، سال ۶، شماره ۲، صص: ۲۴-۳۲.
- حسین پورکازمی، م (۱۳۸۸). وضعیت راهیابی فارغ التحصیلان رشته های علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه های دولتی به بازار کار (ورودی سالهای ۱۳۷۴-۱۳۷۵). فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره ۵۲، صص: ۱۲۷-۱۵۰.
- حسینی، ع (۱۳۷۶). بررسی اجمالی تجارت آموزشی - فرهنگی گروهی از دانش آموختگان دانشگاه شیراز در سه زمینه میزان رضایتمندی، تحقق آرمان های آموزشی و اندازه تغییرات. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره دوازدهم، شماره دوم، صص: ۱-۴۰.
- درانی، ک و صالحی، ک (۱۳۸۵). ارزشیابی هنرستان های کاردانش با استفاده از الگوی سیپ CIPP به منظور پیشنهاد برای الگویی برای بهبود کیفیت هنرستان های کاردانش. مجله روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، شماره ۱ و ۲، صص:

۱۴۳-۱۶۶.

زین آبادی، ح (۱۳۸۳). ارزیابی درونی کیفیت گروه مشاوره و راهنمایی دانشگاه تربیت معلم تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته تحقیقات آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه خوارزمی تهران.

زین آبادی، ح، صالحی، ک و پرند، ک (۱۳۸۶). دختران و آموزش فنی حرفه ای: ارزشیابی کیفیت ابعاد فردی، اجتماعی و اقتصادی برودادهای هنرستلن های فنی حرفه ای دخترانه شهر تهران. پژوهش زنان، دوره ۵، شماره ۲، صص: ۱۶۴-۱۲۹.

سعیدی رضوانی، م، محمدحسین زاده، م و باغگلی، ح (۱۳۸۹). سرنوشت فارغ التحصیلان دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد، مطالعات تربیتی و روانشناسی، سال یازدهم، شماره ۲، صص: ۸۶-۵۷.

صابریان، م و حاجی آقاجانی، س (۱۳۸۲). سرنوشت شغلی دانش آموختگان دانشکده پرستاری سمنان. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، شماره ۹، صص: ۵۷-۵۲.

صالحی عمران، ا (۱۳۸۵). وضعیت اشتغال دانش آموختگان زن: مطالعه ای موردی. پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، سال دوازدهم، شماره ۲، صص: ۴۰-۶۰.

صالحی، ک، زین آبادی، ح و کیامنش، ع (۱۳۸۵). نگاهی تحلیلی بر عملکرد هنرستانهای کار دانش: موردی از ارزشیابی کیفیت برودادهای هنرستان های کار دانش منطقه ۲ شهر تهران. فصلنامه نوآوری های آموزشی. سال پنجم، شماره ۱۶، صص: ۱۱۹-۱۶۳.

صفرخانی، م (۱۳۸۶). ارزیابی درونی کیفیت گروه بنیادهای آموزش و پرورش دانشگاه خوارزمی تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه خوارزمی تهران.

عزیزی، م (۱۳۸۲). بررسی و مقایسه زمینه های بروز و پرورش کارآفرینی در دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

فرخ نژاد، خ (۱۳۸۴). ارزیابی درونی و بیرونی کیفیت دوره های کارشناسی ارشد و دکتری گروه های مدیریت آموزشی، روان شناسی تربیتی و جامعه شناسی دانشگاه شیراز به منظور تضمین کیفیت آنها. پایان نامه دکتری مدیریت آموزشی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه خوارزمی تهران.

فتحی واجارگاه، ک و ناهید ش (۱۳۸۶). ارزشیابی کیفیت برنامه ی درسی دانشگاهی. انجمن مطالعات برنامه درسی ایران، سال دوم، شماره پنجم، صص: ۲۶-۱.

کمالی، ح (۱۳۸۵). جامعه کار و توسعه. تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

معمارزاده، غ ر ، آقادات، ر (۱۳۸۸). بررسی جامعه شناختی فارغ التحصیلان دانشگاه آزاد اسلامی و دستاوردهای آن در مقطع دکتری رشته های مدیریت. فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، سال سوم ، شماره هفتم، صص: ۶۴-۲۱.

میرکمالی، محمد (۱۳۷۲). تحلیلی بر توانمندی های شغلی دانش آموختگان دانشگاه ها. فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی. شماره چهارم، صص: ۳۸-۱۳.

محمدزاده، م، پ، غلامرضا و چیدری، م (۱۳۸۵). وضعیت اشتغال، توانمندی شغلی و موفقیت شغلی دانش آموختگان آموزش های علمی - کاربردی در بخش کشاورزی. پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، سال دوازدهم، شماره ۱، صص: ۹۸-۷۹.

محمدی، ر (۱۳۸۱). ارزیابی درونی کیفیت گروههای آموزشی ریاضی محض و کاربردی دانشگاه صنعتی امیرکبیر. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه تهران.

محمدی، ر (۱۳۸۳). راهنمای عملی انجام ارزیابی درونی در نظام آموزش عالی ایران: تجارب ملی و بین المللی. تهران:

انتشارات سازمان سنجش آموزش کشور.

ملکوتیان، م و پرورش، ع (۱۳۸۲). بررسی وضعیت اشتغال دانش آموختگان رشته بهداشت محیط سراسر کشور طی سال های

۷۵-۸۲. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان، جلد پنجم (ویژه نامه آموزش پزشکی)، صص: ۴۰-۳۳

نیکخواه، م ش، و نیلی، م (۱۳۸۶). کارایی بیرونی شاخه فنی و حرفه ای آموزش متوسطه شهرستان شهرکرد بر مبنای دو

شاخص اشتغال و ادامه تحصیل فارغ التحصیلان. دو ماهنامه علمی - پژوهشی دانشور رفتار دانشگاه شاهد، سال چهاردهم،

دوره جدید، شماره ۲۷، صص: ۵۵-۶۶.

یادگارزاده، غ (۱۳۸۱). ارزیابی درونی کیفیت دانشکده علوم دانشگاه بوعلی سینای همدان. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته

تحقیقات آموزشی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.

Armstrong, D & , Mcvicar, D. (2000). Value Added in Further Education and Vocational Training in Northern Ireland, . Journal of Applied Economics, Vol (32), pp. 1727-1736.

Bazagan, A. (2000) Measuring Access to Higher Education and Higher Education Quality: A Case Study of the I.R. Iran. ; Conference AISO 2000.

Birdthistle, N., Hynes, B., & Fleming, P. (2007) Enterprise Education Programmes in Secondary schools in Ireland: A Multi-Stakeholder Perspective; Education and Training, Vol (49) 4, pp. 265-276.

Budria, Santiago & Pereira, Pedro T. (2008). the Contribution of Vocational Training to Employment, Job-Related Skills and Productivity: Evidence from Madeira Island. Discussion Papers, Institute for the Study of Labor (IZA), 3462.

Brynin, M. (2002); Graduate Density, Gender, and Employment; British Journal of Sociology, Vol. 53, No. 3, pp. 87-363.

Carter, R. (2000); Monitoring Employment Trends: It's a Programs Responsibility; Perspective on Physician Assistant Education, Vol. 11, No. 2, Spring, pp. 95-96.

Clark. A. Georgellis, Y. & P. Sanfey. (2001) Scarring: The Psychological Impact of Past Unemployment; Economica, Vol 68, pp. 221-41.

Craft, A. (2005) Creativity in schools: Tensions and Dilemma; Routledge.

Callan, V. J. (2005). Why Do Students Leave? Leaving Vocational Education and Training with no Recorded Achievement; National Centre for Vocational Education Research, (NCVER), Sited in: <http://www.Ncver.edu.au/research/proj/nr3004.doc>.

Cliff May M. Cliff T. Menzie (1972). Attitudes of medical students toward medical school and their future careers. Journal Med Educ; Vol 47 (7):pp. 48-53.

Davidsson, P. (1991); Continued Entrepreneurship: Ability, Need, and Opportunity as Determinants of Small Firm Growth ; Journal of Business Venturing, Vol. 6, No. 6, pp. 405.

European Commission. (2008). Best project: Entrepreneurship in higher education, especially within non-business studies. Final report of the expert group.

Freidl, W., Fazekas, C., Raml, R., Pretis, M., & Feistritz, G. (2007) Perceived social Justice, Long-term Unemployment and Health: A survey among Marginalized Groyups in Austria; Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 42(7), 547-553.

Gallie, D., Kostova, P., & Kuchar, P. (2001) Social Consequences of unemployment: An East-West Comparison; Journal of European Social Policy, 11(1), 39-54.

- Hyman, M.R. & Hu, Hyman, M.R. & Hu, J. (2006). Assessing faculty beliefs about the importance of various marketing job skills. *Journal of Education for Business*. Vol 81, Issue 2. P: 3-18.
- Gnyawali, D. and Fogel, D. (1994); *Environments for Entrepreneurship Development: Key Dimensions and Research Implications*; *Entrepreneurship: Theory and Practice*, Vol. 18, No. 4, pp. 43-62.
- Hamerlinck, J. & Emery, M. (2006), *Entrepreneurship: A unique opportunity for higher education*. NCRCD Policy Briefs. North Central Regional Center for Rural Development. P: 1-4.
- Harslof, I. (2006) *The Impact of and Labour Market Institutions on Informal Recruitment in European Youth Labour Markets*; *European Societies*, Vol 8 (4), pp. 555-576.
- Horn, L. J. and L. Zahn (2001); *From Bachelors Degree to Work: Major Field of Study and Employment Outcomes of 1992-93 Bachelors Degree Recipients: Who did Enroll in Graduate by 1997*) NCES 2001-105. (
- Kingdon, G., & Knight, J. (2005) *Unemployment in South Africa, 1995-2003: Causes Problems and Policies*; Retrieved from Global Poverty Research Group Working Paper 010; sited in : <http://www.gprg.org/pubs/workingpapers/pdfs/gprg-wps-010.pdf>.
- Korpi, T. (1997) *Is Utility Related to Employment Status? Employment, Unemployment, Labor Market Policies and Subjective Well-being among Swedish Yoith*; *Labour Economics*, Vol 4, pp. 125-147.
- Ladzani, W. and Van Vuuren, J. (2002); *Entrepreneurship Training for Emerging SMEs in South Africa* ; *Journal of Small Business Management*, Vol. 40, No. 2, pp. 154-161.
- Niu, W, & Sternberg, R. J. (2003). *Societal and School Influences on Student Creativity: The Case of China*; *Psychology in the schools*, 40(1), 103-114.
- Pellizzari, M. (2004) *Do Friends and Relatives Really Help in Getting a Good Job?* Centre for Economic Performance; London Schoolomics and Political Science.
- Robst, J. (2007) *Education and Job Match: The Relatedness of College Major and Work*; *Economics of Education Review*, Vol 26(4), 397-407.
- Sanyal BC, Notodihadjo H. *Higher education and labour market in the Java Region Indonesia*. Paris: UNESCO. 1983.
- Winkleman, L. & Winkleman, R. (1998) *Why are the Unemployed so Unhappy: Evidence from Panel Data*; *Economica*, 65(257).
- Wilson, F., Kicku, J., Marlino, D. (2007) *Gender, Entrepreneurial Self-Efficacy, and Entrepreneurial Career Intentions: Implications for Entrepreneurship Education*; *Entrepreneurship Theory and Practice*, 31(3), 387-406.